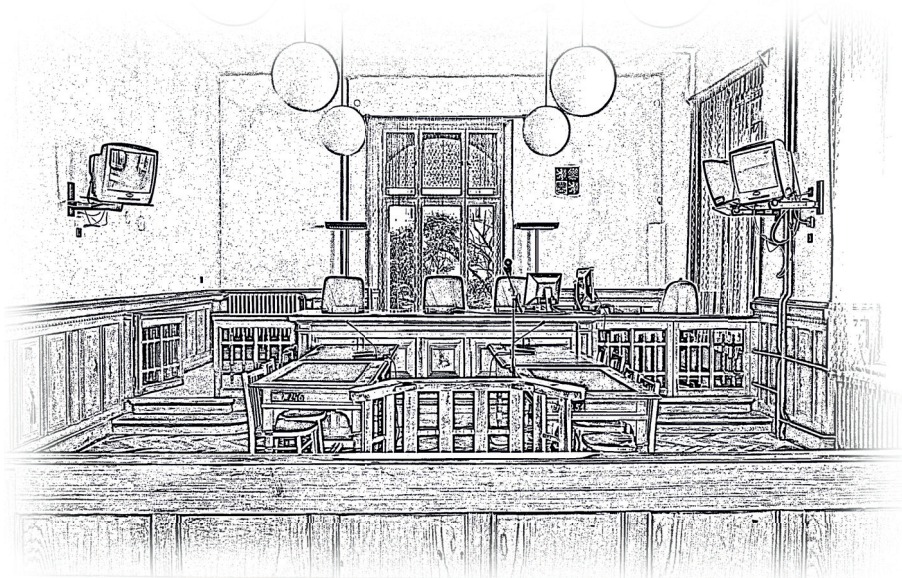

Miroslav Hirt a kolektiv

Soudní znalectví v oboru zdravotnictví

Miroslav Hirt a kolektiv

Soudní znalectví v oboru zdravotnictví

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **restně stíháno**.

Prof. MUDr. Miroslav Hirt, CSc., a kolektiv

Soudní znalectví v oboru zdravotnictví

Kolektiv autorů:

MUDr. Michal Beran, Ph.D. – Ústav soudního lékařství 2. lékařské fakulty UK a Nemocnice Na Bulovce, Praha

MUDr. et MUDr. Miroslav Dvořák – Ústav soudního lékařství Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice, Plzeň

Prof. MUDr. Miroslav Hirt, CSc. – Lékařská fakulta Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně

Doc. Ing. Aleš Vémola, Ph.D. – Ústav soudního inženýrství, Vysoké učení technické v Brně
MUDr. Bc. Tomáš Vojtíšek, Ph.D. – Lékařská fakulta Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně

Doc. MUDr. František Vorel, CSc. – Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita a Soudnělékařské oddělení Nemocnice České Budějovice, a.s.

MUDr. Michal Zelený, Ph.D. – Lékařská fakulta Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně

Recenze:

JUDr. Viktor Kučera

Vydání odborné knihy schválila Vědecká redakce nakladatelství Grada Publishing, a.s.

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

© Grada Publishing, a.s., 2014

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2014

Vydala Grada Publishing, a.s.

Ú Průhonu 22, Praha 7

jako svou 5729. publikaci

Odpovědný redaktor Mgr. Luděk Neužil

Sazba a zlom Jan Šístek

Počet stran 48

1. vydání, Praha 2014

Vytiskla Tiskárna Carter\Reproplus s.r.o., Praha

Názvy produktů, firem apod. použité v této knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění ale nevyplývají pro autory ani pro nakladatelství žádné právní důsledky.

ISBN 978-80-247-3890-1

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-9248-4 (pro formát PDF)

ISBN 978-80-247-9627-7 (pro formát EPUB)

Obsah

Úvod a historie (<i>Aleš Vémola</i>)	7
Prameny (právní úprava), kterými se řídí znalecká činnost v České republice (<i>Tomáš Vojtíšek</i>)	8
Jmenování a odvolání znalce, podmínky, zápis, evidence, slib	9
(<i>František Vorel, Michal Beran</i>)	
Příbrání znalce, ustanovení znalce „ad hoc“	10
(<i>František Vorel, Michal Beran</i>)	
Povinná mlčenlivost znalců – poučení znalce (<i>Tomáš Vojtíšek</i>)	11
Otázky zadavatele a konzultace (<i>Michal Zelený</i>)	13
Skladba znaleckého posudku (<i>Miroslav Hirt</i>)	14
1. Nález	14
2. Posudek	17
3. Znalecká doložka	19
Prohlídka těla podle § 114 trestního řádu a znalci (<i>Tomáš Vojtíšek</i>) ...	20
Vyžádání zdravotnické dokumentace (<i>Tomáš Vojtíšek</i>)	22
Vyúčtování znalečného – likvidace/faktura (<i>Michal Zelený</i>)	24
Evidence znaleckých posudků – znalecký deník	26
(<i>František Vorel, Michal Beran</i>)	
Lege artis, non lege artis, vitium artis (<i>Tomáš Vojtíšek</i>)	27
Odborné vyjádření a odborné stanovisko (<i>Miroslav Dvořák</i>)	29
Ústavní posudky (<i>Miroslav Hirt, František Vorel</i>)	30

Právní odpovědnost znalce (Tomáš Vojtíšek)	31
Literatura	32
PŘÍLOHY	33
Příloha 1 Poučení znalce	34
Příloha 2 Znalecká doložka (pro orgán veřejné moci) – vzor	36
Příloha 3 Znalecká doložka (pro ostatní – advokátní kanceláře apod.) – vzor	37
Příloha 4 Likvidace – vzor	38
Příloha 5 Titulní strana Znaleckého deníku	39
Příloha 6 Vzorová strana Znaleckého deníku – papírová forma ...	40
Příloha 7 Přehled o počtu vypracovaných znaleckých posudků ...	41
Rejstřík	43
Souhrn	45
Summary	47

Úvod a historie

Aleš Vémola

Nutnost znát názor odborníka při rozhodování soudů je známá od starověku, ale pojem *znalec* se nevyskytoval. Případy projednávané před soudy nebyly natolik složité, aby byli znalci zapotřebí. *Soudy* vyžadovaly pouze odborné posudky, a tak znalci měli postavení svědků. Nejčastěji býval posudek odborníků vyžadován při podezření z falšování listin a neobvyklého úmrtí osob. Znalci z oboru zdravotnictví tak byli jedni z prvních, kteří jako odborníci před soudy vystupovali. Od konce 18. století se objevují zmínky o znalcích v právních předpisech. V roce 1786 byla uvedena zmínka o znalcích v soudním dražebním řádu č. 565/1786 s. z. j. První zmínky o seznamech stálých soudních znalců jsou z roku 1787. Prudkým rozvojem vědy a techniky ve druhé polovině 19. a ve 20. století se stala účast odborníků u soudu nezbytností. Současně vyplynula potřeba vyčlenění znaleckého posudku jako samostatného druhu důkazního prostředku, neboť do této doby byl zastáván názor, že znalecký posudek je vlastně svědeckou výpovědí; avšak postavení svědka je založeno na jeho osobním vjemu, a proto je rozdílné od postavení znalce (který je vždy zastupitelný jinou osobou téže odbornosti). Pouze na okraj je dobré připomenout, že současná právní úprava zná pouze pojem *znalec*, i když je všeobecně vžitě, a v podstatě i logičtější označení *soudní znalec* a nelze považovat za nějakou velkou chybu, když v tomto duchu znalecký posudek znalec i podepisuje. V současné znalecké praxi v oboru zdravotnictví označení „soudní znalec“ nevyvolává ze strany zadavatelů žádné námítky.

Prameny (právní úprava), kterými se řídí znalecká činnost v České republice

Tomáš Vojtíšek

Přes dlouholetou deklarovanou snahu Ministerstva spravedlnosti ČR rekonstruovat právní úpravu znalecké činnosti je stále účinný zákon o znalcích a tlumočnících č. 36/1967 Sb. (ZZT) a jeho prováděcí vyhláška č. 36/1967 Sb. (VZT). Větší novelizací stávajícího zákona byla v nedávné minulosti pouze tzv. kárná novela (zák. č. 444/2011 Sb.), která však pouze izolovaně zvýšila sankce pro znalce i znalecké ústavy.

Kromě těchto „znaleckých“ předpisů se znalec setkává s mnoha zvláštními zákony, které souvisejí s jeho odborností (v případě zdravotnictví zejména zákon o zdravotních službách, ale i mnoho dalších). Jde o předpisy, které regulují společenské vztahy takovým způsobem, že k jejich aplikaci je třeba konkrétních odborných znalostí. Jako příklad lze uvést omezení tzv. svéprávnosti podle § 55 a násl. občanského zákoníku (zák. č. 89/2012 Sb.) nebo stupeň poškození zdraví ve smyslu § 122 trestního zákoníku (TZ).

Konkrétní postup vzniku, změn a zániku práv a povinností, kdy je potřeba využít odborných znalostí, kterými disponují znalci, je upraven v tzv. procesních předpisech. Nejvýznamnějšími jsou občanský soudní řád (zák. č. 99/1963 Sb.), zákon o zvláštních řízeních soudních (zák. č. 292/2013 Sb.), trestní řád (zák. č. 141/1961 Sb.), správní řád (zák. č. 500/2004 Sb.), soudní řád správní (zák. č. 150/2002 Sb.) a další.

Jmenování a odvolání znalce, podmínky, zápis, evidence, slib

František Vorel, Michal Beran

Znalce jmenuje ministr spravedlnosti, nebo předseda krajského soudu za podmínek daných zákonem (§ 4 ZZT). Znalcem z oboru zdravotnictví může být jmenován pouze uchazeč se specializovanou způsobilostí v daném oboru, tzn. minimálně s příslušnou atestací, a dále platí, že musí mít dostatečnou odbornou praxi, osvědčení k výkonu funkce vedoucího lékaře a primáře a musí absolvovat tzv. znalecké minimum (viz specifické odborné podmínky požadované ministerstvem spravedlnosti pro žadatele z řad lékařů). O jmenování znalcem může požádat zájemce o znaleckou činnost sám, nebo jej může navrhnout organizace či instituce (§ 5 ZZT). Znalec je povinen složit slib (§ 6 ZZT). Seznamy znalců vedou krajské soudy, v jejichž obvodu má znalec místo trvalého pobytu, a jsou veřejně k dispozici na portálu justice (www.justice.cz). Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu může rozhodnout o pozastavení práva vykonávat činnost znalce, nebo o zániku práva vykonávat znaleckou činnost, a to v případech stanovených zákonem (§§ 20a až 20c ZZT).

Přibrání znalce, ustanovení znalce „ad hoc“

František Vorel, Michal Beran

Znalec z oboru zdravotnictví je přibrán k posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí a nestačí-li (pro složitost posuzované otázky) odborné vyjádření (§ 105 TR). Pokud zadavatel (orgán veřejné moci či fyzická nebo právnická osoba) hodlá požádat o zpracování znaleckého posudku, je podle okolností nutné se znalcem zkontaktovat lhůtu potřebnou ke zpracování posudku (§ 12 odst. 1 VZT). Dále je vhodné předem se znalcem projednat, zejména v otázce odborné kompetence znalce a není na škodu s ním probrat i navrhované formulace otázek. Znalec sice musí posudek vypracovat osobně, ale v odůvodněných případech mu je zadavatelem povoleno přibrání konzultanta. To však znalce nezprošťuje zodpovědnosti i za ty části posudku, o kterých bylo konzultováno. Situace, za kterých znalec nesmí podat posudek, zvláště pro možnost osobní podjatosti, nebo za kterých může posudek odmítnout, jsou dány zákonem (§ 11 ZZT).

Orgán veřejné moci může ustanovit znalcem i osobu, která není zapsána do seznamu znalců, ale má potřebné odborné předpoklady pro to, aby podala posudek, tzv. znalec „ad hoc“ (k věci). Opět se tak děje pouze za podmínek přesně stanovených zákonem (§ 24 ZZT). Nejčastěji to bývá za situace, kdy není k dispozici potřebný znalec zapsaný do seznamu. Daný odborník je ustanoven pouze v souvislosti s tímto jediným projednávaným případem.

Povinná mlčenlivost znalců – poučení znalce

Tomáš Vojtíšek

Znalec je výslovně povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem své znalecké činnosti, a to i po jejím skončení; to neplatí, použije-li informace o těchto skutečnostech přiměřeným způsobem pro vědecké nebo vzdělávací účely. Mlčenlivosti jej může zprostit orgán veřejné moci, který jej ustanovil, nebo ten, pro nějž znaleckou činnost na základě smlouvy vykonal. Povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na konzultanty a další osoby, které se na znalecké činnosti podílely. O povinnosti mlčenlivosti je znalec povinen tyto osoby písemně poučit. Mlčenlivosti může tyto osoby zprostit orgán veřejné moci, který znalce ustanovil, nebo ten, pro nějž znalec znaleckou činnost na základě smlouvy vykonal (§ 10a ZZT).

Sankcí za porušení povinné mlčenlivosti je pro znalce-fyzickou osobu pokuta až do výše 100 000 Kč, nebo vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků. To ovšem nevyklučuje ani vznik jiného druhu právní odpovědnosti, v krajním případě i odpovědnosti trestněprávní.

Lze tedy znalcům doporučit, aby věnovali dodržování povinné mlčenlivosti patřičnou pozornost a ve sdělování výsledků svého znaleckého zkoumání byli velmi zdrženliví. Vědeckou (pedagogickou) zákonnou licenci, podle které znalec v přiměřeném rozsahu není povinnou mlčenlivostí vázán, nutno chápat restriktivně a je jí možné využít pouze s maximálně možným šetřením důvěrných informací o dotčených osobách. Zejména při relativně častých žádostech o rozhovor ze strany médií je třeba si vždy vyžádat souhlas zadavatele znaleckého posudku. Opačný postup je právně riskantní, a to i při sdělování informací, které byly předtím obsahem soudního jednání, kterého se znalec zúčastnil.

Nově od roku 2012 je navíc povinnost písemně poučit veškeré další osoby, které se podílejí na znalecké činnosti. Požadavek na písemnou formu s sebou přináší důraz na archivaci těchto listin, které mohou být užitečné i po dlouhé době po svém vzniku.

Povinnost mlčenlivosti ovšem může znalci vyplynout i z jiného právního předpisu než jen ze zákona o znalcích a tlumočnících. Příkladem může být zákon o zdravotních službách, který ukládá povinnost zachovávat mlčenlivost osobám majícím právo nahlížet do zdravotnické dokumentace (což jsou mj. právě znalci v oboru zdravotnictví). Povinnost mlčenlivosti o informacích, které se osoba dozví v souvislosti s trestním řízením, je dána rovněž i trestním

řádem. Poučení o této povinnosti (a dalších právech a povinnostech znalce v trestním řízení) vyžaduje přímo § 106, resp. § 8b TŘ. Z tohoto důvodu znalci přibraní v trestním řízení podepisují písemné poučení pro každý jednotlivý případ (příloha: Poučení znalce).